

УДК 712.253 : 796] (477-2)

Андрій Ярина

*аспірант при кафедрі теорії,
історії архітектури та синтезу мистецтв НАОМА,*

Лариса Яременко

*кандидат архітектури, доцент кафедри теорії,
історії архітектури та синтезу мистецтв НАОМА*

Проблеми організації спортивних парків у містобудівній структурі Києва

Анотація. Стаття присвячена проблемі організації спортивних парків у місті Києві як одного з містобудівних елементів психологічного та фізичного оздоровлення населення. Особливого значення надається реабілітації існуючих спортивних осередків, поруйнованих фрагментів парків районного та загальнономіського значення. Розглядається питання з метою їхньої реконструкції, модернізації та перетворення на спортивні парки багатофункційного призначення, які можуть стати базою для створення сучасної спортивно-рекреаційної системи міста.

Ключові слова: спортивний парк, рекреаційна зона, модернізація, реконструкція, реабілітація.

Постановка проблеми. Як засвідчує аналіз існуючої спортивно-рекреаційної системи Києва та інших міст, формування сучасних спортивних парків України перебуває у початковій стадії, оскільки цей тип спортивно-рекреаційних споруд ще не отримав належної апробації у практиці реконструкції українських міст, не зважаючи на те, що майже у кожному з крупніших міст країни є чимало поруйнованих спортивних осередків, ландшафтних територій та фрагментів паркових зон, які потребують реконструкції і могли б стати основою створення єдиної цілісної спортивно-рекреаційної системи цих міст.

Актуальність теми. Організація спортивних парків у структурі крупніших міст України – це важливий соціальний містобудівний проект, оскільки передбачає створення умов для психологічного та фізичного оздоровлення населення. Як зазначалось, у кожному населеному пункті України, тим більше у Києві, є чимало закинутих і зіпсованих фрагментів парків, лісопарків, покинутих напризволяще спортивних майданчиків та стадіонів без належного устат-

кування і елементарного комфорту. Їх приведення до належного стану ціною не настільки великих коштів, як це потребує будівництво нових спортивних осередків, значною мірою вирішило б проблему створення у Києві відповідної системи спортивних парків поблизу житла, навчання чи роботи, відповідно до наявної транспортної інфраструктури міста.

Останніми роками, за даними фахівців, у нації спостерігається тенденція до зниження середньої тривалості життя чоловіків і жінок – нині вона на 10-15 років нижча, ніж в економічно розвинутих країнах [8]. Радикально змінити ситуацію тільки за рахунок існуючої традиційної системи охорони здоров'я населення важко, оскільки відсутні необхідні кошти на її розвиток.

Тільки упродовж останніх п'яти років на 41 відсоток збільшилася кількість учнівської та студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. При цьому найбільше потерпають незахищені верстви населення, для яких спорт був чи не єдиним засобом соціальної адаптації, життєвого самовизначення та самореалізації. Сьогодні органи влади розвинутих країн світу надають програмного значення питанням розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту, розглядаючи їх як найбільш економічно вигідний та ефективний засіб профілактики захворюваності, зміцнення генофонду та розв'язання низки соціальних проблем [8].

Спорт – це «ключ» до здоров'я, працездатності та загартованості людини. У дитячій свідомості він є школою становлення характеру, розвитку здорового емоційного стану, фізичного та духовного розвитку, можливістю вдосконалювати такі якості, як завзятість, рішучість, почуття колективу.

Аналіз існуючої спортивно-рекреаційної інфраструктури Києва дозволяє стверджувати можливість створення на її основі модерної системи спортивних парків, які набувають все більшої популярності у цивілізованих країнах, оскільки їхнє функціональне наповнення відповідає вимогам розвитку фізичної культури для найрізноманітніших вікових та соціальних груп: від сімейного відпочинку до створених на основі приятельських зв'язків «команд». Усе це дає підстави вважати тему дослідження актуальною.

Зв'язок авторського доробку з важливими науковими та практичними завданнями. Матеріали дослідження відповідають тематиці наукової роботи кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв НАОМА та дисертаційного дослідження, що входить до спектру наукових завдань, які стоять перед сучасною теорією та історією архітектури.

Аналіз останніх досліджень. За останні десятиліття з'явилося декілька наукових робіт, лише побічно дотичних до теми, що розглядається у статті. Серед них – робота «Результати ландшафтного проектування на кафедрі дизайну архітектурного середовища національного університету «Львівська політехніка» на початку XXI ст.» (автори Ю. Л. Богданова, Х. І. Ковальчук, 2010). [1]. У роботі аналізуються особливості ландшафтного дизайну при формуванні відкритих просторів і розглядається питання мобільності елементів ландшафту та архітектурно-предметного середовища для проведення масових заходів.

Наукове дослідження О. С. Зубричева «Принципи ландшафтної та архітектурно-планувальної організації рекреаційно-розважальних парків» (2013) [4] стосується теми функціонально-планувальної організації рекреаційної території у міському середовищі без урахування та орієнтації на розвиток спортивної культури. Основна мета дослідження полягає в розробці науково обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення ландшафтної та архітектурно-планувальної організації рекреаційно-розважальних парків.

У праці «Ландшафтно-рекреаційний потенціал національного природного парку «Синевир» автор А. С. Романів (2007), [5] здійснено оцінку рекреаційного потенціалу природно-територіального комплексу національного природного парку «Синевир» і запропоновано деякі ідеї щодо оптимізації рекреаційного природокористування.

Зазначення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Можна констатувати, що на даний час у вітчизняних наукових дослідженнях відсутні розгляд та аналіз теми, якій присвячена дана стаття.

Новизна наукового дослідження. У статті вперше висвітлюється питання організації спортивних парків у містобудівній структурі Києві, зокрема на основі реконструкції та модернізації існуючих спортивних парків районного та загальноміського значення, а також сформульовано визначення поняття «спортивний парк».

Методологічне або загальнонаукове значення авторських розробок. У дослідженні застосовано порівняльно-історичний метод, який дозволяє простежити процеси виникнення та розвитку спортивних парків і визначити основні фактори впливу на їх формування. Наукове значення роботи полягає у розробці класифікації спортивних парків та пропозицій щодо організації спортивних парків у містобудівній ієрархії міста Києва.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні у Києві не сформовано жодного нового спортивного парку, який би відповідав основному завданню – створенню спортивно-рекреаційних осередків «для всіх»: спортсменів, активних любителів спорту, людей, здатних займатися у спеціальних групах оздоровчого характеру, а головне – забезпеченню можливості проведення посилових фізично-оздоровчих занять для різних вікових та соціальних груп населення. Водночас, спортивний парк має бути місцем для відпочинку людей, орієнтованих на розвиток фізичної культури, розваг, так званого сімейного відпочинку тощо.

Слід також зазначити, що в нормативній базі України термін «спортивний парк» загалом відсутній [3, с. 5 7]. Проведений аналіз дозволяє дати на сьогодні наступне визначення спортивного парку.

Спортивний парк – це спортивно-рекреаційна система, яка має свою складну ієрархічну структуру: містобудівну, функціонально-планувальну, композиційну, екологічну тощо, і яка, у свою чергу, є складовою містобудівної структури міста. Спортивний парк – місце для відпочинку різних вікових та соціальних груп населення і для проведення культурних, фізкультурно-оздо-

ровчих занять та інше.

Спортивний парк не повинен розглядатись як додаток до спортивного стадіону, а має бути самостійною і повноцінною складовою спортивно-рекреаційної системи міського середовища, що враховує потреби всіх соціально-демографічних груп населення міста.

Територіальною базою для організації спортивних парків у містобудівній структурі Києва, крім наявних на сьогодні поруйнованих спортивних осередків і парків, що перебувають у депресивному стані і можуть бути відповідно реконструйовані та модернізовані, є, в першу чергу, спортивні осередки і парки мікрорайонного та районного значення, особливою перевагою яких є їхня пішохідна доступність до житлових мікрорайонів та районів.

Можна вважати, що саме існуючі сьогодні спортивні осередки у житловій структурі міста є базою для перетворення їх на спортивні парки різного масштабу і рівня функціональної організації.

Авторами статті розроблено класифікацію спортивних парків (іл. 1).

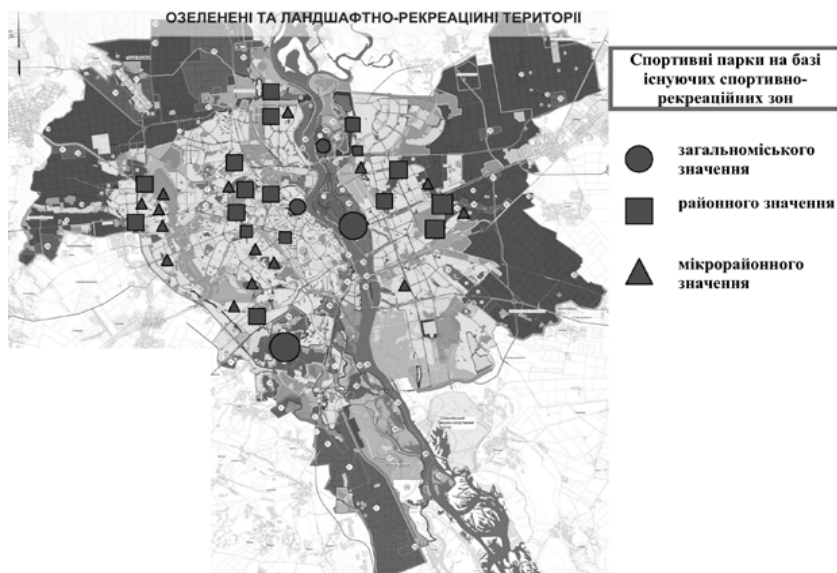
Спортивний комітет України здійснив спробу реалізувати кілька спортивних парків на Миколаївській слобідці, у Голосіївському парку і парку Дружби народів. Однак, у них на перше місце виступає комерційний зиск, увага до спортивної багатофункційності та масовості використання цих спортивних споруд відходить на другий план. Проте, Спортивний комітет України пере-

Іл. 1. Класифікація спортивних парків (пропозиція автора)

конусе, що екстрім-парк «Х-park» у рекреаційному парку Дружби народів виконує функції, передбачені для спортивного парку, і ефективно їх репрезентує. Ядром цього спортивного парку є спортивно-оздоровчий центр з воднолижними канатними дорогами, до яких згодом приєдналися пейнтбол, гольф, петанк, йога, водно-моторні види спорту, єдиноборства, інтелектуальні види спорту тощо. Там функціонують зони 33-х видів фізичної активності, пункти громадського харчування, зони барбекю, пляж, автостоянка, ігрові майданчики. Наразі спортивний парк розширюється і розвиває інфраструктуру на площі 36 га [6].

Слід зауважити, що висування на перший план при формуванні спортивних парків комерційного зиску, на наш погляд, не можна вважати прийнятним для широкої популяризації їх. Через надто високі ціни за спортивні послуги у зазначеному екстрім-парку, він не в змозі виконувати основне завдання спортивного парку «для всіх», адже йдеться про масовість фізкультурно-оздоровчих заходів для різних верств населення дітей і молоді, людей старшого віку. Беззаперечно, існування окремих, суто комерційних спортивних парків в структурі крупнішого міста можливе, однак їхній процент у загальній системі спортивних парків не повинен перевищувати 25% [2]. І це може стосуватись лише спортивних парків загальноміського рівня, що можуть розташовуватись

Іл. 2. Спортивні осередки у структурі міста, які можна модернізувати та перетворити на спортивні парки багатофункційного призначення (на основі матеріалів Генерального плану і розвитку Києва до 2025 р.)

навіть на межі міста, поблизу лісопаркових зон, оскільки значна частина користувачів таких парків має змогу діставатись особистим транспортом.

Безумовно, у структурі спортивних парків, призначених для масового відвідування громадянами різних соціально-демографічних груп, можливе влаштування окремих зон комерційного характеру. Це може бути суттєвою фінансовою складовою щодо утримання і функціонування в належному стані всіх зон парку.

На іл. 2 подається схема розміщення в містобудівній структурі Києва спортивних осередків та ландшафтних територій, що потребують відповідної реконструкції та модернізації. Їхня кількість на районному та загальноміському рівні зараз становить близько 30 і дислокація їх забезпечує належну доступність з різних частин території Києва.

Ці території і треба вважати першочерговою базою для створення багатofункційних, комфортних спортивних парків з урахуванням потреб населення в оздоровчо-рекреаційній діяльності у загальній спортивно-рекреаційній системі Києва.

Головні висновки. Здійснений авторами аналіз сучасного стану проблеми, що розглядається (натурні обстеження, графічні матеріали та наукові публікації), дає змогу констатувати, що дослідження формування спортивних парків в Україні і, зокрема, у Києві перебуває на початковій стадії і вимагає ґрунтовного вивчення існуючої містобудівної, економічної та соціально-культурної ситуації, що склалась. Серед проблем, що потребують вирішення на містобудівному рівні, основними є: збільшення спортивних парків загальноміського, районного та мікрорайонного значення і доведення їхньої кількості до нормативних показників (загальна площа таких об'єктів для Києва повинна бути від 29,64 до 44,46 га) [2, с. 34]; необхідність організації спортивних парків у промислових зонах для відпочинку та підтримки здоров'я працюючої людини; у житлових кварталах сформовані окремі спортивні майданчики, але немає єдиної системи спортивно-рекреаційних зон мікрорайонного значення; унікальні природно-ландшафтні можливості Києва (акваторії Дніпра, наявність багатьох озелених територій по периметру міста, що своїми «відрогами» заходять у структуру міста), а також наявність у місті значної кількості покинутих і поруйнованих ландшафтно-спортивних осередків дозволяють за умови науково обґрунтованої організації та модернізації створити сучасну спортивно-рекреаційну цілісну систему міста з урахуванням потреб різних соціально-демографічних груп населення.

Перспективи використання результатів дослідження. Матеріали дослідження можуть в подальшому бути використані як рекомендація щодо організації спортивних парків у містобудівній структурі міст – від мікрорайонних до загальноміських.

1. *Богданова Ю., Ковальчук К.* Дизайн архітектурного середовища міста Львова за допомогою малих архітектурних форм / Двадцята наукова сесія наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 2009. – 6 с.

2. *Державні будівельні норми. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень: ДБН 360-92**.* – [ДБН 360-92** є перевиданням ДБН 360-92*, лист від 19.03.2002 р. № 1/52-170]. – К. : Мінбуд України, 2002. – 128 с.

3. *Державні будівельні норми. Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій території: ДБН Б.2.2-5:2011.* – [Чинні від 2011-10-28 №259, від 2012-03-30 №139]. – К. : Мінбуд України, 2012. – 61 с.

4. *Зубричев О. С.* Принципи ландшафтної та архітектурно-планувальної організації рекреаційно-розважальних парків [Текст]: автореф. дис. ... канд. архітектури: 18.00.01 / Зубричев О. С.; Донбас. нац. акад. буд-ва і архіт. – Макіївка, 2013. – 20 с.

5. *Романів А. С.* Ландшафтно-рекреаційний потенціал національного природного парку «Синевир» [Текст]: дис. ... канд. географічних наук: 11.00.01 / Романів А. С.; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2007.

6. *Спортивні парки: успішна презентація проекту.* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://scu.org.ua/105-navkolo-sportu/1069-sportyvni-parku-uspishna-prezentacija-proektu.html>

7. *Петрова І. В.* Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.

8. *Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації».* [Електронний ресурс] / Президент України. – Програма від 01.09.1998 № 963а/98. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963%D0%B0/98>

Проблемы организации спортивных парков в градостроительной структуре Киева

Андрей Ярина, Лариса Яременко

Аннотация. Статья посвящена проблеме вопрос создания спортивных парков в городе Киеве как одного из градостроительных элементов психологического и физического оздоровления населения. Особое значение приобретает реабилитация существующих спортивных центров, разрушенных фрагментов парков районного и общегородского значения. Рассматриваются вопросы целью их реконструкции, модернизации и преобразования в спортивные парки многофункционального назначения, которые могут стать базой для создания современной спортивно-рекреационной системы города.

Ключевые слова: спортивный парк, рекреационная зона, модернизация, реконструкция, реабилитация.

**Problems of the organization sports parks
in urban planning structure of Kiev**

Andrii Iaryna, Larisa Yaremenko

Annotation. The article is about the organization of sports parks in the structure of one of the biggest ukrainian city Kyiv as an important social urban planning project on creating conditions for psychological and physical health of its citizens. In every locality of Ukraine, especially in Kiev, there are many neglected and damaged fragments of parks, recreational forests, abandoned playgrounds and stadiums without proper equipment and basic conveniences. Just bringing them to the proper state whereas the price is not as costly as it requires the creation of new sports centers, substantially would solve the problem of developing in Kyiv an appropriate system of sports parks near the accommodations, educational institutions or near work having a great transport infrastructure at close quarters.

In recent years, according to experts, in the country there is a tendency to reduce the life expectancy of men and women, which is now 1015 years lower than in developed countries. It's difficult to change radically the situation only through the existing traditional health care system due to lack of funds for its development.

Only in the last five years the number of pupils and students, considered by the health for special medical group have increased by 41 %. At that the most vulnerable people are those who considered the sport as the only mean of social adaptation and vital self-determination and self-realisation. Today, governments of developed countries focus attention on the importance of physical development, physical education and sports, considering them as the most economically beneficial and efficient means of preventing diseases, strengthening the gene pool and solving a number of social problems. Sport is the key to health, disability and human persistence. As for the children, sport is becoming a school of character, healthy emotional state, physical and spiritual development, the ability to improve such qualities as perseverance, determination, a sense of community.

The analysis of the existing sports and recreational infrastructure of Kyiv allows to state the possibility of establishing on its basis the modern system of sports parks which are gaining popularity in civilized countries as their functional filling corresponds to the requirements of physical training for different age and social groups from family vacations up to the teams based on friendly relations.

Keywords: sports park, recreation area, modernization, reconstruction, rehabilitation.